

بسم الله الرحمن الرحيم

علم تدریس
(مهارت آموزی استادی)

مدرس: دکتر طاهره سترگ

فهرست

جلسه اول: مفاهیم و ضرورت ها.....	۳
• انواع هدف	۳
• تعریف رفتار ورودی	۳
• تعریف رفتار خروجی	۳
جلسه دوم: پایه های رفتار.....	۴
• تعریف حیطه شناختی	۴
جلسه سوم: فعالیت های مربوط به شروع تدریس.....	۶
• فنون پیش آموزشی	۶
○ فنون آماده سازی.....	۶
جلسه چهارم و پنجم: فنون معرفی درس.....	۷
فن پیش سازمان دهنده.....	۷
فن نگاه اجمالی و ایجاد دورنمای کلی درس.....	۸
فن بیان تجربه.....	۱۰
فن بازنمایی مثال.....	۱۰
جلسه ششم و هفتم: روشهای تدریس (ارائه مستقیم).....	۱۱
• روش نمایشی	۱۱
• روش مستقیم.....	۱۲
• روش سخنرانی	۱۳
جلسه هشتم : روشهای تدریس مشارکتی.....	۱۳
روش مفهوم آموزی.....	۱۳
روش پرسش و پاسخ.....	۱۴
روش مباحثه ای.....	۱۴
• بحث گروهی	۱۵
○ روش هم بحث.....	۱۶
جلسه یازدهم: فعالیت های پایان تدریس.....	۱۷

جلسه اول: مفاهیم و ضرورت ها

- انواع هدف:

۱. کلی: انتظاراتی که در پایان درس، از یادگیرنده وجود دارد.
۲. جزئی: یک سلسله فعالیت‌های تربیتی و تعلیمی که انتظار می‌رود در پایان هر جلسه آموزشی عائد مخاطب شود.
۳. رفتاری (شامل ورودی-خروجی): شرح تغییراتی که می‌یابد در رفتار یک متعلم صورت گیرد.

مثال:

موضوع: آموزش احکام

اهداف غایی: آموزش دین و مسائل مبتلی به آن

اهداف کلی: احکام اختصاصی زنان (فقه النسوان)

اهداف جزئی: احکام حیض

اهداف جزئی تر: رفتار مناسب نسبت به مسئله حیض

- تعریف رفتار ورودی (ارزشیابی تشخیصی - رفتار پیش بایسته): رفتار فراگیر قبل از تدریس که نشان دهد آمادگی برای فراگیری درس جدید را دارد.
- تعریف رفتار خروجی: رفتار فراگیر در پایان درس. کمک می‌کند تا به میزان فهم افراد از درس پی ببریم.
- هدف ما از ارزشیابی ورودی چیست؟ اطلاع از وضعیت پیش دانسته های افراد و تعیین نقطه شروع آموزش
- پایه هدف رفتاری چیست؟ (مرشد): مخاطب، رفتار، شرط، درجه موفقیت
- تعریف یادگیری: تغییرات نسبتا پایدار در رفتار بالقوه یادگیرنده بر اثر تجربه
- تعریف رفتار: عکس العمل فرد در مقابل محرک های طبیعی

جلسه دوم: پایه های رفتار

حیطه های یادگیری

- حیطه شناختی
- حیطه نگرشی
- حیطه عملی

تعریف حیطه شناختی:

به جریان هایی که با فعالیت های ذهنی و فکری انسان سر و کار دارد مربوط می شوند. این حوزه بهترین حوزه یادگیری به شمار می رود، زیرا اکثر فعالیتهای آموزشی و غالب موضوعات درسی و هدف های آموزشی به این حوزه مربوط می شوند.

هدف های یادگیری این حیطه براساس طبقه بندی بلوم شامل شش سطح میباشد و هر سطح به سطح قبلی اتکا دارد:

۱. دانش

یادگیری در این سطح صرفاً جنبه حفظی دارد. برای نمونه شاگرد در علم نحو، فاعل، مفعول، مبتدا و خبر را تعریف میکند. شناخت در این مرحله شامل: تعاریف، دانش اصطلاحات، دانش دادهها و وسایل برخورد با امور جزئی، دانش اصول، نظریه ها و غیره است.

۲. فهمیدن

شاگرد معنا و منظور مطالب آموخته شده را درک میکند. در این مرحله به گونه ای بین آموخته های قبلی و مطالب جدید رابطه ای معنادار برقرار می شود. برای نمونه شاگرد میتواند متن عربی را ترجمه کند.

سطح فهمیدن به اجزای دیگری نیز تقسیم میشود:

(a) ترجمه یا برگردان: ترجمه کردن از عربی به فارسی یا تعریف کردن شعری که حفظ کرده به زبان خودش.

(b) تفسیر کردن: توضیح مطالب از طریق آوردن نمونه یا بسط دادن اطلاعات به وراى معلومات موجود

(c) استخراج کردن: از فرد انتظار می رود از صورت ظاهری مطالب فراتر رود و نتایج و عواقب آنها را در رابطه با زمان و مکان پیشگویی و پیش بینی کند. مثلاً با توجه به عوامل افت تحصیلی طلاب نجف و کم رونق شدن آنجا، وضعیت آینده تحصیلی طلاب و حوزه قم را پیش بینی کند.

۳. به کار بستن

توانایی کاربرد دانش و معلومات، مثلاً به کارگیری اصول سخنرانی در تبلیغ

۴. تجزیه و تحلیل

توانایی تجزیه کردن یک موضوع به اجزای تشکیل دهنده آن و مشخص کردن ارتباط اجزا با یکدیگر. این سطح از یادگیری به ویژه در تشخیص و تحلیل مسأله نقش مهمی دارد. مثلاً بتواند واقعیت را از فرضیه جدا کند.

۵. ارزشیابی کردن

فرایند ارزیابی کردن، انتخاب کردن، مقایسه کردن، نقد کردن، تصمیم گیری، رتبه بندی، امتیاز دهی، قضاوت کردن، تعیین کردن، توصیه کردن، آزمون کردن، ارزشیابی کردن ارزشیابی مستلزم تعیین شرایط و معیارهایی برای سنجش دقت، میزان تأثیر، کارا بودن و قابل پذیرش بودن نتایج است.

۶. خلاقیت

- تولید یک اثر بی همتا
- طراحی ایده جدید، تولید یک نقشه پدید آوردن

جلسه سوم: فعالیت های مربوط به شروع تدریس

شروع تدریس یکی از حساس ترین و اساسی ترین مراحل تدریس است و تلاش های استاد بر این فعالیت استوار است.

• فنون پیش آموزشی:

۱- فنون آماده سازی: ایجاد حس کنجکاوی و انگیزه، بررسی پیش دانسته ها و آگاهی از وضعیت آمادگی شاگردان

۲- فنون معرفی کننده: معرفی موضوع درس به صورت های مختلف:

- پیش سازمان دهنده (معرفی موضوعات سازمان یافته)
- دور نما (معرفی موضوعات کاربردی)
- بیان تجربه (معرفی موضوعات چالش برانگیز)
- باز نمایی مثال (معرفی موضوعات بی ساختار و انتزاعی)

○ فنون آماده سازی: جلب توجه، سنجش آغازین، بیان اهداف

۱. جلب توجه: هوشیار بودن شاگردان جهت دریافت محرک

برای نمونه: هر ۲۰ الی ۲۵ دقیقه یک استراحت کوتاه جهت رفع خستگی، استفاده از وسایل کمک آموزشی، تغییر ولوم (تن) صدا، تعریف داستان، سوال پرسیدن از شاگردان

۲. سنجش آغازین: بررسی پیش دانسته های فراگیران و مطلع شدن از وضعیت آمادگی به عبارتی تعیین رفتارهای ورودی شناختی (توانایی های شاگردان)

• سنجش آغازین به دو روش قابل اجراست:

(a) آزمون آمادگی؛ به منظور تعیین اینکه آیا فراگیران، پیش نیازهای درس جدید را آموخته اند؟

(b) آزمون جایابی یا پیش آزمون؛ به منظور تعیین اینکه شاگردان چه قسمت هایی از درس جدید را از قبل میدانند؟

- هدف از اجرای سنجش آغازین، تعیین میزان آمادگی شاگرد در سه حوزه است:
- (a) آیا شاگرد علاقه و انگیزه ی لازم برای شروع درس جدید را دارد ؟
- (b) آیا شاگرد مهارت های پیش نیاز را برای شروع درس جدید آموخته است؟
- (c) آیا شاگرد دانش لازم را برای شروع درس جدید آموخته است ؟

۳. **بیان اهداف:** بیان اهداف آموزش یکی از راه های افزایش انگیزه در دانش آموزان است و به سه روش قابل اجراست:

- رئوس فعالیت ها: مشخص کردن اهم فعالیت هایی که شاگردان باید یاد بگیرند.
- ضرورت یادگیری: نسبت دادن ضرورت یادگیری درس به نیازهای مختلف زندگی
- انتظارات: آگاه کردن شاگردان از توانایی هایی که پس از یادگیری از درس پیدا خواهند کرد.

جلسه چهارم و پنجم: فنون معرفی درس

فن پیش سازمان دهنده: معرفی موضوعات سازمان یافته

مطالبی است که پیش نیاز درس جدید است و ذهن شاگرد را برای یادگیری درس جدید آماده می کند.

انواع پیش سازمان دهنده:

- ✚ **نمایشی:** عنوان کلی موضوع را توضیح میدهم سپس زیرشاخه های آن را از طریق چارت سازمانی، شکل، نمودار یا الگو نمایش میدهم.
- ✚ **تطبیقی:** موضوع جدید را با مفاهیمی که شاگرد از قبل مطالعه کرده مقایسه می کند.

- + تهیه چکیده و خلاصه از محتوا
- + استفاده از تمثیل
- + ارائه مشکل (طرح مسئله)
- + تشریح نحوه کمک محتوا به شاگرد
- + استفاده از حکایات ، روایات و سخنانی از بزرگان
- + استفاده از ارائه سناریو یا داستان کوتاه
- + ارائه خلاصه و جمع بندی

۱. تهیه چکیده و خلاصه از محتوا:

- چکیده خلاصه ای است که حاوی نکات مهم درس باشد
- چکیده توجه شاگرد را به ساختار ، هدف ، قسمت های اصلی و نتیجه بحث متمرکز میکند.
- به عنوان مثال اگر استاد قصد دارد قضیه و اقسام آن را تدریس کند، ابتدا تعریفی از قضیه ارائه میدهد . سپس قضیه حمله و شرطی را تعریف ، در مرحله بعد ، اقسام هر یک از قضیه های حمله و شرطی را ذکر میکند.

۲. استفاده از تمثیل

- بیان تشابهات و افتراقات مفاهیم یا قاعده ای که شاگرد از قبل یاد گرفته با یک مفهوم و قاعده جدید
- مثلاً اگر یادگیری (کان) و (صار)، درس جدید باشد؛ ویژگی این دو را توضیح داده و تشابه و تفاوت آن‌ها را بیان کنید.

۳. ارائه مشکل (طرح مسئله)

- محتوای درس با چالش و مسئله شروع می‌شود و شاگرد درگیر آن میشود و آن را حل میکند.
- برای نمونه مبحث عصمت با این سوالات شروع میشود: اگر پیامبران معصوم بودند، چرا خداوند در آیه دوم سوره فتح میفرماید : لیغیر لک الله ما تقدم من ذنبک و ما تاخر ؟

۴. تشریح نحوه کمک محتوا به شاگرد

- در این رویکرد به نحوه تدریس مناسب کتاب درسی و برگزاری کلاس های هر چه بهتر و اثر بخش تر آن، اشاره شده است.
- برای نمونه: علو نحو از علومی است که برای تثبیت مطالب آن، باید به صورت کاربردی(عملی) به تمرین پرداخت.

۵. استفاده از حکایت ها، روایت ها و سخنانی از بزرگان:

استفاده از حکایت ها، روایت ها و سخنانی از بزرگان که با مضمون فصل مورد نظر مطابقت داشته باشد .

۶. استفاده از ارائه سناریو یا داستان کوتاه(فن سناریو):

فن سناریو چه استفاده ای دارد؟

- فن سناریو باعث میشود یادگیری مفاهیم و مهارت را آسان گردد، به آنها تداوم و دوام میبخشد و باعث معنادار شدن آنها میگردد.
- فن سناریو باعث ایجاد دور نمای کلی میگردد.
- سناریو ارائه داستان گونه یک واقعه است
- هدف از سناریو قرار دادن یک فرد در دو راهی مواجه با مسئله ای خاص است

سناریو باید به زبانی نوشته شود که :

- ۱- شاگردان را به تجزیه و تحلیل نکات مهم مسئله وا دارد
- ۲- چیستی و ماهیت مسئله را درک کند
- ۳- چرائی ، علت ها و منابع مسئله را درک کند
- ۴- چگونگی ، راه حل ها و منابع مسئله را شناسائی کند
- ۵- به مسائل زندگی روزمره شاگردان مربوط باشد تا برای آنها ملموس باشد
- ۶- مختصر ، ولی همه جانبه باشد
- ۷- جذاب ، گیرا و درگیر کننده باشد.

۷. ارائه خلاصه و جمع بندی:

جمع بندی به سه شکل ارائه میشود:

- (a) ارائه عبارتی رسا درباره موضوع آموزشی
- (b) مثالی ساده و گویا که به آسانی قابل یادآوری باشد
- (c) ارائه اطلاعات به صورت یکجاو در یک جدول

فن بیان تجربه: معرفی موضوعات چالش برانگیز

بیان تجربه دو هدف عمده را دنبال میکند:

- (a) برانگیختن حس کنجکاوی شاگرد به موضوع
- (b) عینی و ملموس کردن موضوع برای شاگرد

فن بازنمایی مثال: معرفی موضوعات بی ساختار و انتزاعی

چگونه موضوعات مفهومی، بی ساختار و انتزاعی را معرفی کنیم؟

- منظور از بازنمایی مثال ، ارائه مثال حل شده ، به صورت نمایش مرحله به مرحله ، از چگونگی انجام یک عمل یا حل یک مشکل است.
- هدف از بازنمایی مثال ، تثبیت مفاهیم و احکام کلی یادگرفته شده در ذهن و رفتار شاگرد است.
- مثال باید پیکره اصلی مطلب را بازنمایی کند و الگوی ذهنی شاگرد را جهت دهد

جلسه ششم و هفتم: روش های تدریس (ارائه مستقیم)

(نمایشی، تدریس مستقیم، سخنرانی)

- روش نمایشی:
- هرگاه استادی درصدد ارائه نحوه انجام یک کار و سلسله رفتارهای خاصی باشد که منجر به یک نتیجه خاص می شود، از روش نمایشی استفاده کرده است.
- این روش استادمحور است. (دیدن همراه با شنیدن توضیحات استاد)
- از تابلو، فیلم، پاورپوینت، نمودار و شکل استفاده می شود.
- این روش، موضوع محور است. (استاد با این روش، موضوع درسی خاص را ارائه می دهد).
- موثر بودن این روش منوط بر همراه بودن نمایش با توضیحات استاد است.

مراحل تدریس به روش نمایشی:

۱. مقدمه چینی و جلب توجه
۲. توقف نمایش - بحث
۳. جمع بندی و ترسیم الگوها
۴. ارائه تمرین

مقدمه چینی و جلب توجه:

منظور از جلب توجه، ارائه یک موضوع بحث برانگیز نیست! بلکه مقدمه ای برای شروع بحث است.

نمونه: در مبحث محارم رضاعی، استاد تصویری از دختر و پسری در حال دست دادن و روبوسی را نشان می دهد و چنین شرح می دهد که دست دادن یک دختر و پسر از دو خانواده غیرفامیل شرعا حرام است. این کار در یک مورد ایراد شرعی ندارد، آن کدام است؟

توقف نمایش و شروع بحث:

در این مرحله، استاد منظور خود را از نشان دادن نمایش بیان می‌کند و بحث پیرامون همین موضوع شکل می‌گیرد.

نمونه: بعنوان مثال، پسر یا دختر شیر خورده با چه کسانی محرم می‌شوند؟

این محرمیت در چه شرایطی جایز است و در چه شرایطی جایز نیست؟

جمع بندی یا ترسیم الگوها:

در این مرحله، استاد براساس آنچه در مراحل قبل بیان کرده است به نتیجه می‌رسد.

نمونه: تمامی افراد نَسَبی دو خانواده را به صورت نموداری ترسیم و سپس رابطه هریک از افراد نسبی خانواده اول با افراد نسبی خانواده دوم را تعیین می‌کند.

ارائه تمرین و تکلیف:

در این مرحله، استاد تمریناتی برای تثبیت یادگیری به شاگردان ارائه می‌کند.

مثلا در چه زمینه‌هایی بین علما اختلاف نظر وجود دارد؟ آن‌ها را بیابید و در کلاس ارائه کنید.

• روش مستقیم:

- هدف از این آموزش، کمک به شاگردان در یادگیری مطالب و مفاهیم اساسی یک علم است نه مسائل بحث برانگیز!
- این روش برای اساتید کم تجربه نیز مناسب است.

ویژگی‌های این روش:

- فرایند اجرای این روش قابل پیش بینی است.
- استاد با شاگردان ارتباط مستقیم (حضور و مجازی) دارد.
- محتوای درس در چهارچوب مشخصی تدوین می‌شود.
- متن درس به صورت گام به گام تدریس می‌شود.

● روش سخنرانی:

- ارائه مستقیم مطالب به شاگردان
- موضوع محور و متن محور
- استاد متن درسی را در اختیار شاگردان قرار می‌دهد و آن‌ها اقدامی برای کشف آن نمی‌کنند.

جلسه هشتم : روش های تدریس مشارکتی

(مفهوم آموزی – پرسش و پاسخ)

● روش های مشارکتی:

۱. مفهوم آموزی
۲. پرسش و پاسخ
۳. مباحثه ای
۴. اکتشافی

روش مفهوم آموزی

مفهوم: سازه ذهنی است که به طبقه ای از اشیا ، حوادث، ایده ها و امور اطلاق می شود.

۱. چگونه مفهوم را آموزش دهیم؟

۱. ارائه اولیه یک مفهوم
۲. تعریف مفهوم موردنظر
۳. معرفی ارکان یا عناصر تشکیل دهنده مفهوم
۴. معرفی انواعی از آن مفهوم
۵. تشریح رابطه بین انواع و اجزا مفهوم
۶. ارائه اولویت بندی و سازماندهی ذهنی از طبقه مفهومی

روش پرسش و پاسخ

مزیت این روش، فعال بودن شاگردان در کلاس درس می باشد.

موارد استفاده آن:

- کسب آگاهی از دامنه اطلاعات شاگرد
- الزام شاگردها به تامل در مطالب آموخته شده قبلی
- تقویت توانایی پرسش گری شاگردها و مواردی از این قبیل

مراحل پرسش و پاسخ:

- تعریفی (آشنا کردن شاگردها با برخی مفاهیم. مثلاً به چه کسی باحجاب و به چه کسی بی حجاب گفته می شود)
- تحلیلی (یادگیری ساختار و ارکان موضوع)
- انتقادی (مورد سوال و نقد قرار دادن عقاید خاص)
- تفسیری (پیش بینی مسائل بر اساس اظهارنظرها)

جلسه نهم و دهم: روش های تدریس مشارکتی

(روش مباحثه ای)

روش مباحثه ای

تعریف مباحثه:

روشی از تدریس است که در فرآیند آن، شاگردان و استاد با استفاده از گفتگو با یکدیگر، اطلاعات، اندیشه ها و نظریات مختلف را پردازش می کنند.

- مباحثه از روش های شاگرد محور است.
- نقش استاد: نقش مجری یا هماهنگ کننده گفتگوی شاگردان و سیر بحث به سوی هدف است.

- درک نظرات دیگران و تحمل آراء و دیدگاه های مخالف
- مسئولیت پذیری نسبت به حقوق دیگران
- توسعه مهارت های بین فردی و تعامل با دیگران

مباحثه به دو شکل انجام میگیرد:

۱. بحث گروهی

۲. هم بحث

● **بحث گروهی:** گفتگویی سنجیده و منظم درباره یکی از موضوعات درسی و مورد علاقه شاگردان.

- افراد شرکت کننده نباید بیش از ۱۲ نفر باشند
- در صورت بیشتر شدن جمعیت باید از گروه های کوچک تر استفاده کرد یا از روش دیگر کمک گرفت
- شرکت فعالانه در بحث و قبول مسئولیت
- شاگردان با ادله از افکار خود دفاع میکنند

○ **روش هم بحث:** زمانی به کار می‌رود که بخواهیم موضع گیری ها و نظرات مختلف را بدون اینکه افراد بخواهند به توافق برسند، بدانیم.

روش هم بحث به دو شکل اجرا می‌شود:

۱. بحث در گروه های کوچک ۲ نفره: زمانی که موضوع بحث دارای شاخه های متعدد باشد.

مثلا مستند کردن ادله در بحث حقوق زن در اسلام، منابع ادله به چهار شاخه کتاب، سنت، عقل و اجماع تقسیم می شود. می توان چهار گروه دونفره تشکیل داد و هرگروه این ادله را از یک شاخه ارائه کنند.

۲. گروه های ۳-۵ نفره: اعضای هرگروه بر مباحث خاصی تمرکز میکنند و هرکدام از اعضای گروه نقش متفاوتی را برعهده دارد.

مثلا در درس فقه، مبطلات روزه را از منظر کتاب، سنت، عقل و اجماع بررسی می شود. در گروهی که مبطلات را از منظر عقل بررسی می کند، یک نفر ادله مبطلات، یک نفر ادله شرایط مبطلات و یک نفر تنظیم آن ها را بر عهده دارد.

مراحل روش هم بحث:

- تفکر
- هم فکری
- مشارکت

مزایای هم بحث:

- تبادل اندیشه ها و حل مشکلات با همکاری دیگران
- رشد مهارت های ارتباطی و گفتاری
- تشخیص تفاوت های فردی شاگردان

جلسه یازدهم: فعالیت‌های پایان تدریس

(فنون تکمیلی تدریس)

(بازخورد، ارائه جمع بندی، ارائه تمرین و تحقیق)

• الف) بازخورد

تعریف: فرایند تعامل و اظهار نظر استاد نسبت به پاسخ شاگردان

هدف: آگاه کردن شاگرد از میزان صحت و سقم پاسخ و عملکرد استاد

زمان: بازخورد در تمام فرایند تدریس اتفاق می‌افتد ولی در بخش پایانی جلسه نقش آن پررنگ‌تر است

انواع بازخورد: اشاره‌ای - آگاهی دهنده - انگیزشی - شناختی - تعلیلی - اصلاحی

○ بازخورد اشاره‌ای

تعریف: به حرکات و رفتارهای استاد گفته می‌شود که با هدف راهنمایی و هدایت شاگرد انجام می‌گیرد.

موارد استفاده: تأکید بر نکات مهم و انتقال بهتر مطالب، در حین تدریس.

کاربرد آن برای استاد: به عنوان تذکر و برای اصلاح و کاهش رفتارهای نامطلوب.

○ بازخورد آگاهی‌دهنده

تعریف: استاد با استفاده از آن شاگردی را که در فرایند انجام تمرین، مسیر اشتباهی را پیش گرفته به مسیر اصلی فعالیت راهنمایی و هدایت می‌کند.

کاربرد: فرایند تدریس به روش کاوشگری، مراحل انتهایی روش تدریس مستقیم، بحث گروهی

○ بازخورد انگیزشی

تعریف: حالت تذکر دادن ندارند و بیشتر مواقعی به کار می‌رود که شاگرد عملکرد مناسبی داشته باشد، همچنین برای افزایش و ایجاد رفتارهای مطلوب در شاگرد استفاده می‌شود.

هدف: برانگیختن، تشویق و تقویت عملکرد شاگرد در انجام فعالیت‌هاست.

○ بازخورد شناختی

تعریف: استاد درصدد ارائه اطلاعات لازم و چگونگی استفاده از آن، برای فهم بهتر مسائل است و اطلاعات بیشتر را به عنوان سرnx در اختیار شاگرد قرار می‌دهد.

○ بازخورد تعلیلی

تعریف: در این بازخورد استاد قصد دارد شاگرد را از چرایی یا دلیل اشتباه و صحیح بودن رفتار یا پاسخ آگاه سازد. بنابراین بازخورد تعلیلی باید با ارائه اطلاعات و دلایل مستند همراه باشد.

نقطه قوت: فرد را از منبع و منشأ اشتباهاتش مطلع می‌سازد.

○ بازخورد اصلاحی

تعریف: به این بازخورد، بازخورد سازنده نیز می‌گویند زیرا شاگرد با دریافت بازخورد اصلاحی از طرف استاد یا شاگردان دیگر، اقدام به اصلاح و بازسازی رفتار و یادگیری خود می‌کند.

مواقع اثرگذاری بیشتر: زمانی که همراه با بازخورد آگاهی‌دهنده، شناختی یا تعلیلی به کار گرفته شود. (چرا؟) چون با استفاده از بازخورد آگاهی‌دهنده نقطه ضعف خود را متوجه میشود، توسط بازخورد تعلیلی علت کج فهمی خود را میابد و با بازخورد شناختی اطلاعات لازم برای اصلاح رفتار یا یادگیری خود را بدست می‌آورد.

.....

• (ب) ارائه جمع بندی

.....

تعریف: منظور از جمع بندی، ترکیب حلقه های گسسته فعالیت های جلسه تدریس در رابطه با متن یا موضوع درسی است.

زمان آن: جمع بندی از جلسه تدریس معمولاً زمانی ارائه می شود که موضوع درس به صورت کامل ارائه شده و بحث و پرسش و پاسخ در کلاس اتفاق افتاده است.

انواع جمع بندی: تلخیصی، مروری، رجعی، بسطی

○ جمع بندی تلخیصی

فایده: سبب می شود توجه شاگردان به اندیشه ها و نکات اصلی درس جلب شود.

○ جمع بندی مروری

هدف: سازمان دادن به فعالیت های کلاس، برای به نتیجه رساندن و هدفمند کردن آن ها.

○ جمع بندی رجعی

هدف: یافتن دلالت های عملی موضوع درس

اشکال دیگر آن: بازگویی یک مثال، داستان یا ارائه یک تصویر درباره موضوع درس

○ جمع بندی بسطی

نمونه: شرح حدود و ثغور موضوع درس و ارتباط درس حاضر با علوم نزدیک، بررسی نقاط ضعف و قوت

• (ج) ارائه تمرین و تحقیق

تعریف: حلقه ارتباطی بین جلسه تدریس و بیرون از کلاس. موجب تثبیت و تقویت یادگیری شده و فرصت یادگیری شاگردان را افزایش می‌دهد.

منظور از تمرین:

- تحقیق درباره موضوع درس
- حل تمرین و مسائل مربوط به درس

انواع تمرین بر اساس هدف از انجام آن:

- تمرین برای تثبیت یادگیری
- تمرین برای پردازش مطالب جدید
- تمرین و تحقیق برای بسط یادگیری

ملاحظات فنون تکمیلی

- بهتر است ده الی پانزده دقیقه به فعالیت‌های پایان تدریس اختصاص یابد.
- تمرین برای بسط یادگیری زمانی مفید است که تا حدودی چالش‌برانگیز و بحث‌برانگیز باشد.
- تمرین را با شرح یک مثال آغاز کنید.
- پیش از ارائه تمرین، مشخص شود تمرین برای کدام بخش از مباحث ضرورت دارد.
- حجم تمرین باید متناسب با توانایی شاگرد و شرایط زمانی انجام آن باشد.

- ✓ تعریف تدریس: رفتار معلم و شاگرد بر اساس طرحی منظم
- ✓ عامل اساسی تعیین کننده میزان موفقیت روش تدریس: کیفیت یادگیری شاگردان
- ✓ از ویژگی‌های برنامه متکی بر رشد همه جانبه شاگرد:
- ✓ اگر شاگرد قادر باشد مقاله ای درباره مبارزه با اعتیاد بنویسد در چه سطحی از حیطه شناختی است:
- ✓ اگر دانشجویان بتوانند یک برنامه جدید کامپیوتری طراحی کنند در چه سطحی از هدف رفتاری هستند: